

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น สามารถสรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

5.1.2 เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

5.1.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นผลจากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ระยะเวลาเตรียมการวิจัย (Pre-Research Phase) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง วางแผนกำหนดกรอบการปฏิบัติงาน ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะ จากนั้นดำเนินการเตรียมการวิจัย ดังนี้

1) ตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย จำนวน 13 คนคือ

1.1) นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย

1.2) แกนนำ ได้แก่ ตัวแทนที่เลือกจากผู้นำชุมชนจำนวน 6 คน (หมู่บ้านละ 2 คน)

1.3) นักพัฒนา ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 1 คนและตัวแทน

สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานเขตประเทาน รวมจำนวน 6 คน

2) เลือกพื้นที่วิจัย ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาของการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เพียง 3 หมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นพื้นที่ดำเนินการวิจัยคือ บ้านเปือย ตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งประกอบด้วยบ้านเปือยหมู่ 9 หมู่ 10 และ หมู่ 11 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพคล้ายคลึงกับหมู่บ้าน โดยทั่วไปในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มี

อาณาเขตไม่ใหญ่จนเกินไป มีวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นของตนเองมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

3) สร้างความสัมพันธ์ ผู้วิจัยและคณะทำงานลงพื้นที่เพื่อ ไปพบกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย (Key Informants) และเป็นประชาชนกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย เพื่อพูดคุยและแนะนำให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายและความต้องการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัยเพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจ และผู้วิจัยทำการวิเคราะห์คาดหมายสภาพการณ์และปัญหาของการดำเนินงานวิจัยที่อาจเกิดขึ้น และเตรียมการรับมือกับปัญหาเหล่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นการดำเนินการสร้างประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมก่อนที่จะทำกิจกรรม คือ การทำแผนที่กายภาพ แผนที่ประชากร และแผนที่ทางสังคม เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งบ้านเรือน ถนนหนทาง แหล่งน้ำ พื้นที่ทำการเกษตร จำนวนครัวเรือน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การร่วมกิจกรรมของชุมชนในชุมชน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรีพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น โดยผู้วิจัยให้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลเชิงลึก

4) การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินการวิจัยและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัยเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับบุคคล 2 ฝ่าย อันได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยนักวิจัย แกนนำและนักพัฒนากับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นผู้วิจัยดำเนินการในส่วนของการเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านที่เป็นแกนนำในการปฏิบัติงานวิจัยร่วมกับนักพัฒนาและนักวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยได้จัดประชุมสัมมนาผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจำนวน 3 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในการดำเนิน โครงการวิจัยภายใต้กระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันและจัดเตรียมเครื่องมือจัดการเรียนรู้ให้ชุมชน เครื่องมือเก็บข้อมูลต่าง ๆ หลังจากนั้นให้คณะผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยลงพื้นที่เพื่อพบปะพูดคุยและแนะนำโครงการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย รู้จักและคุ้นเคยกับกระบวนการและการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

5.2.2 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย (Research Phase) ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

คณะทำงานกำหนดวัน เวลา ในการจัดเวทีสัมมนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมการทำแผนพัฒนาท้องถิ่น บ้านปลี้อย หมู่ 9 หมู่ 10 และหมู่ 11 ซึ่งแกนนำชุมชนจะเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ ที่สมาชิกในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมีความพร้อมที่จะเข้าร่วม ซึ่งอาจเป็นวันราชการ

วันหยุดราชการ เวลากกลางวัน หรือกลางคืนหลังเลิกงานที่เป็นการกีดกันหลักของสมาชิกที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยขั้นตอนของกิจกรรมเวทีสัมมนา ประกอบด้วย

1) การกำหนดความต้องการ จุดมุ่งหมายและวิสัยทัศน์ของท้องถิ่น ดำเนินการดังนี้

1.1) การศึกษารวบรวมข้อมูลท้องถิ่น โดยสมาชิกกลุ่มเป้าหมายช่วยกันรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางแก้ไข ความต้องการในการพัฒนา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนนี้โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นและทัศนคติของคนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจขณะสนทนากัน ตลอดจนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคลเพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน(Need Assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร(Resource Assessment) ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ

1.2) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นคณะกรรมการเข้าร่วมในการหาแนวทางในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ตามกลุ่มภารกิจที่กำหนดในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน /สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน การพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้มีการเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการอื่น ๆ ตามสมควร การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ดำเนินการเอง โดยมติที่ประชุมกรรมการ ซึ่งคณะทำงานในการวิจัย เป็นที่เล็งเห็นว่า เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบบันทึกการประชุม

1.3) วิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประเด็นและข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์มีดังนี้

1.3.1) ข้อมูลจากการสำรวจโดยสมาชิกในชุมชน

1.3.2) สรุปข้อมูลประเด็นปัญหา บัญชีรายชื่อ บัญชีที่ขาด โดยคณะทำงานในการวิจัย เป็นที่เล็งเห็นว่าเพิ่มเติม

1.3.3) วางแผนนำสิ่งที่วิเคราะห์ได้ย้อนกลับไปสู่ประชาชนเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงของท้องถิ่น โดยให้กรรมการพัฒนาท้องถิ่น ไปจัดเวทีหมู่บ้านเพื่อนำผลที่ได้รับรวบรวมสรุปเป็นประเด็นปัญหาของหมู่บ้านต่อไป

1.4) นำผลการวิเคราะห์มากำหนดเป็นความต้องการ จุดมุ่งหมายและวิสัยทัศน์ของท้องถิ่น

2) จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย คณะทำงาน และประชาชนกลุ่มเป้าหมาย นำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ได้ มาวิเคราะห์ ตามขั้นตอนดังนี้

2.1) การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผนงาน

2.2) จัดทำเป็นแผนงานและกำหนดวิธีการจัดการ

3) ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนที่ได้กำหนดไว้

4) ร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการพัฒนาตามแผน

5.2.3 ระยะเวลาติดตามและประเมินผล(Monitoring and Evaluation Phase)คณะทำงานและคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นประชุมสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเสนอปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป โดยคณะนักวิจัยและนักพัฒนาเป็นผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมทางด้านเทคนิคเชิงวิชาการ

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ในด้านปริมาณ ประชากรกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.93) ซึ่งจากการได้ร่วมปฏิบัติงานพบว่าจะเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านสมาชิกคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน และเป็นกรรมการกลุ่มผู้นำอาชีพ และจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ชายจะออกไปทำงานด้านช่างฝีมือแรงงานที่กรุงเทพมหานครหรือต่างจังหวัด ผู้หญิงที่อยู่บ้านจึงรวมกลุ่มเป็นกลุ่มพัฒนาอาชีพต่าง ๆ โดยบางส่วนได้เงินลงทุนจากกองทุนหมู่บ้าน และจากสถาบันการเงินตามโครงการของรัฐบาล กลุ่มอายุส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 35-50 ปี (ร้อยละ 67.0) รองลงมาคือช่วงอายุ 18-35 ปี (ร้อยละ 15.53) ซึ่งเกินช่วงกำลังทำงานและสร้างครอบครัวและระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 52.42) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ร้อยละ 25.24) และผ่านการสมรสเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.49) เป็น โสดเพียงร้อยละ 16.51 เท่านั้น และประชาชนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,000 บาท - 9,999 บาท

5.3.2 ผลกรรกำหนดความต้องการ จุดมุ่งหมายและวิสัยทัศน์ของท้องถิ่น

1) ผลการศึกษารวบรวมข้อมูลท้องถิ่น

บ้านเปลือย แบ่งเป็น บ้านเปลือยหมู่ 9 บ้านเปลือยหมู่ 10 และบ้านเปลือยหมู่ 11 ตั้งอยู่ในเขตตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองร้อยเอ็ด 3 กม. เส้นทางลาดยางตลอดสาย ผลการพัฒนามตามข้อมูลกชช. 2ก. จัดเป็นหมู่บ้านก้าวหน้า มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 7,141 ไร่ ภูมิประเทศโดยทั่วไปตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เป็นที่ราบสูงแบบลูกคลื่น สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 120-160 เมตร มีสภาพภูมิอากาศคือฤดูร้อน ฝน และหนาว ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งมีที่นาเฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่าง 5 -20 ไร่ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยประมาณได้ประมาณ 400 กิโลกรัม/ไร่ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ประมาณ 18,000 บาท/ปี ในการทำนากวบ้านจะใช้ทั้งปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี ซึ่งปัญหาที่พบในปัจจุบันคือปุ๋ยมีราคาสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตามไปด้วย จากการพูดคุยกับชาวบ้านพบว่า ต้องการให้ส่วนราชการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่สามารถลดต้นทุนการผลิต และทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น เมื่อว่างจากฤดูกาลทำนา ชาวบ้านจะอพยพไปทำงานต่างจังหวัด โดยงานที่ทำส่วนใหญ่สำหรับผู้ชายจะไปทำงานช่างฝีมือ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน และงานก่อสร้างอื่น ๆ ผู้หญิงส่วนใหญ่จะไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดที่ไปทำงานมากที่สุดคือกรุงเทพมหานคร ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นวัฒนธรรมประเพณีส่วนใหญ่จึงดำเนินตามวิถีพุทธ และขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือและปฏิบัติ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา บุญผะเหวด บุญบังไฟ บุญข้าวตอก ลอยกระทง เป็นต้น ระบบสาธารณสุข ภาครัฐมีทั้งน้ำประปาหมู่บ้าน ไฟฟ้า โทรศัพท์ ระบบบริการสาธารณสุขอื่น ๆ ได้แก่ หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน บริการสาธารณสุข เป็นต้น สำหรับองค์กรต่าง ๆ ประกอบด้วย กรรมการกองทุนหมู่บ้าน (กทบ.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กทสน.) กรรมการกลุ่มผู้นำอาชีพ (กช.) และกรรมการศูนย์เยาวชนตำบล (กยต.)

2) ผลกรรวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งและปัญหาการมีส่วนร่วม

2.1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สรุปได้ว่าการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร มีทั้งส่วนที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดให้ตามนโยบายของรัฐ ซึ่งชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่พวกเขาต้องการ ขาดการเรียงหรือจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและสภาพความต้องการของชาวบ้าน ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายพบว่า การมีส่วนร่วมในด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ประชาชนในท้องถิ่นนำเสนอสู่กระบวนการของรัฐยังไม่ได้รับการตอบสนอง

เท่าที่ควร แนวทางแก้ไขจึงควรจัดทำโครงการพัฒนาขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อสนองความต้องการและแก้ปัญหาได้ถูกจุด

2.2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต สรุปลี้ได้ว่างานส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกือบทั้งหมดเป็นจุดแข็ง สำหรับสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีน้อย เพราะประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง สังเกตได้จากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการ ร่วมเสนอโครงการ เช่น การก่อสร้างถนนกีฬาหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมในการจัดการแข่งขันกีฬาหมู่บ้านถึง 3 ครั้ง การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง โรคระบาดต่าง ๆ ได้ร่วมจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านมีข้อเสนอแนะว่ารัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับชาวบ้าน ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในโครงการใหญ่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เช่น โครงการปรับปรุง หรือก่อสร้างแหล่งน้ำ ถนน เป็นต้น เพราะการดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ส่วนใหญ่ชาวบ้าน ไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและปิดกั้นโอกาสในการติดตามและตรวจสอบความโปร่งใส

2.3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน / สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย สรุปลี้ได้ว่ามีทั้งส่วนที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง ส่วนที่เป็นจุดอ่อนได้แก่ การจัดตั้ง อปพร. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความเสียหายของทรัพย์สินของทางราชการ ส่วนที่เป็นจุดแข็งได้แก่การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและการป้องกันภัยจากโจรผู้ร้าย ความต้องการที่ชาวบ้านนำเสนอได้แก่ การอยากให้รัฐเปิด โอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างหรือทรัพย์สินของทางราชการ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ การก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นต้น

2.4) ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนการพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว สรุปลี้ได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นจุดแข็ง ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ซึ่งทำงานประสานกับกองทุนหมู่บ้าน และ ธ.ก.ส. ได้ค่อนข้างดี ความต้องการที่ชาวบ้านนำเสนอได้แก่ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5) ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สรุปลี้ได้ว่ามีจุดแข็งในด้านการจัดการขยะมูลฝอยได้ดีด้วยงบประมาณของ อบต. แต่ก็มีจุดอ่อนคือปัญหาเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย สิ่งที่ชาวบ้านเสนอแนะและต้องการให้ อบจ. เข้าไปให้ความช่วยเหลือคือ การจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างบำบัดน้ำคั้นเสียของชุมชน ซึ่งจะช่วยบำบัดน้ำเสียได้อย่างสมบูรณ์ และภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อบจ. ควรมีโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น และ

โครงการเกี่ยวกับการจัดทำทอระบายน้ำในหมู่บ้าน และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินการ

2.6) ด้านศิลปะ วัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ว่า ด้านศิลปะ วัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นจุดแข็งของท้องถิ่น ความต้องการที่ถูกต้อง นำเสนอได้แก่ ความต้องการให้รัฐ โดย อบจ. เข้าไปส่งเสริมและจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น และควรจัดอย่างต่อเนื่อง และเปิด โอกาสให้ตัวแทนท้องถิ่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินการให้มากกว่าปัจจุบัน

5.3.3 แนวทางการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของ อบจ.

สรุปได้ว่า การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรจัดทำเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและร่วมในการปฏิบัติการตามแผน ตลอดจนประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้ร่วมกับชาวบ้านเปลือยดำเนินการจัดทำแผนแม่บท การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นบ้านเปลือยหมู่ที่ 9 หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 11 โดยสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ได้ดังนี้

วิสัยทัศน์: (ภายในปี 2551)

"ชุมชนบ้านเปลือยน่าอยู่ ควบคุมการพัฒนาอาชีพทั่วไกล ใส่ใจสุขภาพ ชาบซึ่งวัฒนธรรมประเพณี"

พันธกิจ:

1. ปลุกจิตสำนึกของคน ในชุมชนให้รักท้องถิ่นที่ตนอาศัย
2. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพสุจริตที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ขัดต่อศีลธรรม จารีต ประเพณีอันดีงาม

3. สร้างเสริมอนามัยชุมชน

เป้าประสงค์ :

1. คนในชุมชนมีสำนึกรักบ้านเกิด
2. มีช่องทางในการเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น
3. จำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรมรักษาและส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น
4. คนในชุมชนมีสุขภาพแข็งแรง
5. จำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมคงอยู่และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ประเด็นยุทธศาสตร์:

1. โครงการจัดตั้งและส่งเสริมกลุ่มอาชีพ
2. โครงการส่งเสริมสุขภาพจิตถ้วนหน้า
3. โครงการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี
4. โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านสู่อาชีพ
5. โครงการส่งเสริมพุทธศาสนาในชุมชน

ผู้วิจัยและคณะทำงานได้เลือกโครงการด้านการดำเนินการคือ โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านสู่อาชีพ โดยเลือกโครงการฝึกอบรมช่างและสลักเทียนพรรษาซึ่งดำเนินการเดือนละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 4 เดือนติดต่อกัน ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2550 ถึงเดือน กันยายน 2550 โดยมีวิทยากรคือ นายทองสุข บวร โมทย์ ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่ 10 เป็นช่างแกะสลักเทียนพรรษา มีความชำนาญตลอดไทย ไบรเวณซึ่งผลการดำเนินงานมีชาวบ้าน เข้าร่วม โครงการเดือนละ 15 คน แต่เมื่อสิ้นสุดโครงการมีผู้สามารถผ่านการประเมินจากวิทยากร 15 คน จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการสืบฐานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยที่มีมาแต่โบราณ การแกะสลักเทียนพรรษานอกจากเป็นการทำบุญแล้วยังเป็นการฝึกสมาธิไปในตัวอีกด้วย และอยากให้มีการจัด โครงการ ในลักษณะนี้อีกเพราะมีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างมาก และจะนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพต่อไป

5.3.4 ผลจากการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า สภาพเดิมของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น เป็นไปแบบกำหนดคน โยบายและแนวทางการดำเนินงานมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด แม้ว่าชาวบ้านหรือตัวแทนบางส่วน ได้มีโอกาสร่วมดำเนินการ ก็เป็นเพียงแต่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ความคิดเห็นดังกล่าวไม่ได้ถูกเอาไปสู่กระบวนการในการปฏิบัติซึ่งเห็นได้จากการวิเคราะห์ปัญหาด้าน โครงสร้างพื้นฐานที่มีการพัฒนาไม่สมบูรณ์ขาดการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการขาดการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ส่วนในด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตชาวบ้านต้องการมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการใหญ่ๆ เช่น การก่อสร้างและปรับปรุงการจัดหาแหล่งน้ำ ถนนหนทาง เป็นต้น ด้านการจัดระเบียบชุมชน ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างหรือทรัพย์สินของทางราชการทำให้ขาดความตระหนักในการหวงแหนและความเป็นเจ้าของในด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน การพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับร่วมดำเนินการแต่ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ขาดระบบบำบัดน้ำเสีย ในด้านศิลปะวัฒนธรรม ขาดการสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและอนุ

รักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่หลังจากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้แนวทำงาน การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นฝ่ายระดมความคิดสำรวจ ข้อมูลความต้องการของท้องถิ่นอย่างเป็นขั้นตอน นำมาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง เรียงลำดับ ความสำคัญ และเปิด โอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนา ท้องถิ่น เพื่อนำเสนอแผนดังกล่าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในแผนปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วน จังหวัด โดยผลจากการเลือก โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านสู่อาชีพ ผักอบบรมาชั่งและสลัก เทียนพรรษาไปทดลองดำเนินการพบว่าชาวบ้าน ได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น ในระดับที่ สูงขึ้น โดยมีโอกาสได้ร่วมเสนอ โครงการซึ่งเป็น โครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น อย่างแท้จริง และ โครงการดังกล่าวก็ได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผลการปฏิบัติงานตาม โครงการ ดังกล่าวทำให้ประชาชนรู้สึกพึงพอใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินงานที่องค์การ บริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดน่าจะได้นำไปดำเนินการ ในโอกาสต่อไป

5.4 การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานตามกลุ่มภารกิจที่กำหนดในพระราชบัญญัติกำหนด แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จำนวน 6 ด้าน สรุปได้ว่าสภาพเดิมของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นเป็นไปแบบ กำหนดคน โขบาย และแนวทางการดำเนินงานมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดการพัฒนา ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ส่วนใหญ่เป็นการจัดให้ตามนโยบายของรัฐ ซึ่งชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมใน การแสดงความคิดเห็น ในสิ่งที่พวกเขาต้องการขาดการเรียงหรือจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและ สภาพความต้องการของชาวบ้าน ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายพบว่า การมีส่วนร่วมในด้าน โครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ประชาชนในท้องถิ่น นำเสนอสู่กระบวนการของรัฐยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร การมีส่วนร่วมในด้านงาน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุขมูลฐานอยู่ในระดับมีส่วนร่วมสูงสำหรับการมีส่วนร่วมในด้าน การวางแผน การส่งเสริมการลงทุน การพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วม ในระดับร่วมดำเนินการ แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านการ บริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพบว่า ชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านขยะมูลฝอย แต่มีปัญหาด้านน้ำเสีย เนื่องจากการขาดการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ธรรมชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับสูง หลังจากทีผู้วิจัยได้เข้าไปดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้แนวทางในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นฝ่ายระดมความคิดสำรวจข้อมูลความต้องการของท้องถิ่นอย่างเป็นขั้นตอน นำมาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง เรียงลำดับความสำคัญและเปิด โอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำเสนอแผนดังกล่าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในแผนปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยผลจากการเลือกโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านสู่อาชีพ พืชออร์แกนิกและสลักเทียนพรรษาไปทดลองดำเนินการ พบว่าชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับที่สูงขึ้น โดยมีโอกาสได้ร่วมเสนอโครงการซึ่งเป็นโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง และโครงการดังกล่าวก็ได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผลการปฏิบัติงานตาม โครงการดังกล่าวทำให้ประชาชนรู้สึกพึงพอใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินงานที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด น่าจะได้นำไปดำเนินการใน โอกาสต่อไป ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กัทจิรา ปกป้อง (2546: 85-91) ซึ่งทำการศึกษาการมีส่วนร่วมใน 6 ด้านคือ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และด้านการร่วมตรวจสอบ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นคร สำเภาทิพย์ (2542 : 58-60) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในด้านการร่วมเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนหรือจัดทำโครงการฯ การร่วมลงมือปฏิบัติตามแผน และการร่วมติดตามและประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือความคาดหวังผลประโยชน์จากโครงการฯ และการติดต่อพบปะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐสำหรับปัญหาและอุปสรรคต่อกรมีส่วนร่วมฯ ที่สำคัญได้แก่การมีภาระทางครอบครัวมากทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม โครงการฯ และการมีภาระในการประกอบอาชีพ และ สุวินัย สนิทม่วง (2541: 104-112) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันตามสภาพภูมิหลังและสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น

1) การมีส่วนร่วมในด้าน โครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ประชาชนในท้องถิ่นนำเสนอสู่กระบวนการของรัฐยังไม่ได้รับการตอบสนอง

เท่าที่ควร แนวทางแก้ไขจึงควรจัดทำโครงการพัฒนาขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐและชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อสนองความต้องการและแก้ปัญหาได้ถูกต้อง

2) ด้านการจัดระเบียบชุมชน /สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ควรเปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างหรือทรัพย์สินของ ทางราชการ

3) ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควรมีโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น และโครงการเกี่ยวกับการจัดทำระบายน้ำในหมู่บ้าน จัดทำโรงบำบัดน้ำเสีย และควรเปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมดำเนินการ

4) ด้านศิลปะ วัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นควรจัดกิจกรรม ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มากขึ้น

5.5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่จะทำวิจัยในเรื่องการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถทำการวิจัยใน ลักษณะเดียวกันนี้โดยขยายพื้นที่วิจัยให้กว้างขึ้น หรือเปลี่ยนรูปแบบการวิจัย เช่นทำการวิจัยโดยใช้ รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ โดยสำรวจความเห็นของประชาชนต่อประเด็นต่าง ๆ